

Завгородня М. Р.

здобувач вищої освіти 1 курсу
юридичного факультету

Маргулов А. Х.

доктор історичних наук, доцент,
професор кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ІСТОРИЧНІ НАСЛІДКИ ОПЕРАЦІЇ «ВІСЛА»

Історико-правові аспекти масового переселення українського народу мають, безперечно, велике пізнавальне, історико-теоретичне і практичне значення. Їх вивчення дає змогу заповнити певні прогалини в історико-юридичному знанні щодо державотворчих процесів в Україні та на цій основі сприяти досягненню головної мети – створенню неупередженої об'єктивної картини історичного розвитку української державності, поєднання історичного досвіду загальнонаціонального представництва з вирішенням його сучасних нагальних проблем. Тож відповідно актуальним є розгляд історичних наслідків операції «Вісла».

Операція «Вісла» (28.04 – 29.07.1947) – військово-політична операція з боку польської комуністичної влади. Сутність полягала у депортації всього українського населення з південно-східних регіонів Польщі до її північно-західних регіонів.

У перші місяці переселення з Польщі виїжджали українські родини, що втратили своє майно через пагубні наслідки війни. Отже, до 3 вересня 1945 р. переселилося близько 220 тисяч осіб, що складало менше 50 % від запланованої кількості. Аналіз історичної літератури свідчить про те, що евакуація українців на територію УРСР із самого початку мала низьку успішність. 20 вересня 1945 року в Києві було підписано польсько-український протокол, згідно з яким терміни переселення продовжувалися до 31 грудня 1945 року.

Українські історики називають різні цифри українців, що залишилися на території Польщі. Середніми цифрами є число від 150 до 220 тис. осіб. Як бачимо, статистика фіксує чималі цифри. Зокрема, значимість цих даних полягає у тому, що майже всі ці люди втратили своє майно, господарство, житло, тобто мало місце посягання на економічне становище осіб.

Приводом до початку операції стала загибель 28 березня 1947 р. в районі села Яблонне (шосе між Балигородом і Тісною) у бою з відділом УПА заступника міністра оборони Польщі генерала К. Свєрчевського. Переселенська акція мала чітко виражений політичний характер, тому що

організовувалася та керувалася вищим партійним керівництвом [2, с. 546].

Операція проводилася із застосуванням жорсткого терору, а сам переїзд осіб відбувався у непристосованих вагонах із жахливими санітарними умовами. Переселенців поділили на три групи, які відповідали суспільно-політичній характеристиці українців: категорія «А» (особи, що перебували у списках УБ), категорії «В» та «С» (ті, які були у військових списках, активні громадяни та решта осіб). Формально операція мала завершитися у липні 1947 р., але окремі особи, тимчасові затримані або відлучені від своїх родин, приїздили на нове місце мешкання ще в січні 1948 р.

Остання переселенська акція з українсько-польського прикордоння відбулася 1951 р. у межах так званого «обміну територіями». За ініціативи польського уряду в Москві відбулися переговори, що завершилися підписанням 15 лютого 1951 р. «Угоди між СРСР та Польською Республікою про обмін ділянками державних територій». Згідно з цими домовленостями, СРСР віддавав ділянку Дрогобицької області, загальною площею 480 квадратних кілометрів, Польській Республіці, яка передавала ділянку такої самої площі у Люблінському воєводстві. У протоколі до договору йшлося про те, що кожна сторона зобов'язувалася передавати «безкоштовно нерухому державну, кооперативно-колгоспну та іншу суспільну власність уряду державі, до якої відходить ця територія, а також має право вивозу з обмінної території рухомої державної, колгоспно-кооперативної та іншої суспільної власності». До цієї переліченої власності входили машини, сільськогосподарський реманент, худоба [3, с. 573].

Львівський історик Ю. Сливка вважає, що «внаслідок акції «Вісла» із споконвічного українського краю було виселено на так звані «землі одзискане» понад 36 тисяч українських родин, що становило за різними підрахунками від 145 до 150 тисяч осіб». Ніяким міролом не можна обрахувати людських утрат, моральної дискримінації українців на місцях поневірянь депортованих українців упродовж довгих років, а також безповоротно знищену багату та унікальну матеріальну й духовну культуру українців, на долю яких випали важкі випробування в роки Другої світової війни та після її завершення [2, с. 548].

На мою думку, операція «Вісла» має велике історичне та культурне значення в історії розвитку української державності. На жаль, людські втрати є значними, зіпсований моральний та матеріальний стан для життя осіб також має велике значення.

Таким чином, 28 квітня 1947 року стало початком переселення українців, яке відоме під назвою «Вісла». Переселення і масові репресивні акції польського уряду щодо українського цивільного населення викликали закономірну рішучу протидію національно-патріотичних сил, що становило серйозну загрозу для існування тоталітарного режиму в Польщі. За цих умов польська комуністична влада вирішила повністю викоринити українське населення з його етнічних земель. Причини операції «Вісла», що відбулась в

українському колі, ще й нині викликають гострі дискусії в наукових і культурних колах, серед громадськості. Тому доцільно буде зазначити, що науковці ще мають звернути увагу на вивчення причин операції. Це дасть змогу висвітлити певні плями у вивченні, безпосередньо, ходу самої операції.

1. Ярош Б. Політичні аспекти акції «Вісла». Українці Холмщини і Підляшшя: історична доля, духовна і матеріальна культура впродовж віків : зб. наук. пр. / упоряд. М. М. Кучерепа, Н. Г. Сташенко ; за заг. ред. М. М. Кучерепа. Луцьк : [б. в.], 2008. С. 215–220.

2. Стрільчук В. Операція «Вісла»: перебіг, наслідки, сучасні оцінки. Волинь і волиняни у Другій світовій війні : зб. наук. пр. за матеріалами I Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. подіям Другої світової війни на території Волин. обл. Луцьк, 2012. С. 544–548.

3. Павлів Ю. Депортація українців з українсько-польського прикордоння 1944–1951 рр.: особистісний та медійний дискурси. Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2017. Вип. 29: Ювілейний збірник на пошану Миколи Литвина. С. 572–583.

Іщенко А. О.

здобувачка вищої освіти 1 курсу
Факультету № 2,

Правоохоронна діяльність,

Титаренко О. О.

кандидат історичних наук, доцент
кафедри соціально-гуманітарних
дисциплін Донецького юридичного
інституту МВС України

ОСОБЛИВОСТІ ГЕНДЕРНИХ НОРМ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ КРІЗЬ ПРИЗМУ СОЦІАЛЬНИХ СТЕРЕОТИПІВ

Сьогодні у більшості країн рівні права, відповідальність, перспективи для жінок і чоловіків, дівчат і хлопців, а також рівність можливостей для їх реалізації у житті суспільства, тобто гендерна рівність, давно посідають важливе місце у публічному дискурсі. В Україні рівність між чоловіками і жінками задекларовано на конституційному рівні, що свідчить про вихід української держави й громадянського суспільства на європейський і світовий рівень розв'язання гендерних проблем. Мета моєї роботи – проаналізувати рівність між чоловіком та жінкою в Україні та порівняти з іншими країнами.

Гендерна теорія передбачає зміну соціальної реальності, мета якої – забезпечення гендерної рівності. Відповідно до Закону України «Про забезпечення рівних прав і можливостей чоловіків та жінок» (вступив у дію з